Broschyr från Revolutionära Marxisters Förbund, RMF (troligen från 1973)

Kvinnofrågan – en klassfråga

Hur uppkom ”kvinnofrågan”?

För det första är det viktigt att göra klart att kvinnofrågan inte är lika med kvinnoförtrycket. Kvinnoförtrycket uppkom mycket tidigare – i själva verket redan i samband med klassförtryckets och klassamhällets uppkomst.

Alla människors ställning bestäms i grunden utifrån ställningen i produktionen. Fram till det kapitalistiska produktionssättets genombrott utgjorde familjen en central del i det ekonomiska livet. Mannen och kvinnan arbetade sida vid sida i hemmet. Det var där produktionen ägde rum.

Visserligen var kvinnans roll även under denna tid främst att föda barn, vårda mannen och sköta hemmet. Men hennes arbete betraktades som produktivt. Mycket av de dagliga bruksartiklarna tillverkades i hemmet, kvinnan deltog i jordbruket och hantverket; hon hade en ”nyttig” funktion i samhället.

Men i och med industrialismens genombrott upphörde familjen som produktionsenhet. Produktionen flyttades utanför hemmet – till fabrikerna – och kvinnans dagliga kontakt med produktionsprocessen bröts. Familjens roll blev alltså inte som under tidigare perioder produktiv. Det enda som nu producerades där var nya samhällsmedlemmar, nya löneslavar.

> ”Först det kapitalistiska produktionssättet har medfört sociala omvälvningar varur den moderna kvinnofrågan uppstod; den slog helt i spillror den gamla familjeekonomin som under den förkapitalistiska tiden utgjort en garanti för den stora massan av kvinnors livsuppehälle och livsinnehåll.” (Clara Zetkin: ”Endast med den proletära kvinnan kommer socialismen att segra”. Tal på tyska socialdemokratiska partidagen i Gotha 1896.)

Den kapitalistiska utvecklingen drev ut en stor del av kvinnorna i produktionen. De blev löneslavar precis som sina klassbröder. Men arbetarkvinnorna tilläts inte delta i produktionen på lika villkor som männen. De fick lägre löner, och de arbetade ofta under ytterligt svåra arbetsförhållanden. De utnyttjades, precis som barnen, i lönenedpressande syfte. Kapitalismen frigjorde inte kvinnan, den förmådde inte ens göra henne likställd med mannen. I själva verket blev arbetarkvinnan en dubbel slav. För trots att kapitalismen i sitt första skede kastade ut både män, kvinnor och barn i produktionen blev ändå arbetarkvinnans primära funktion ”icke-produktiv” – hon fick föda och sköta barn, stå för hushållet och vårda mannen.

Men denna utveckling förde i alla fall med sig att arbetarkvinnorna blev mer självständiga gentemot männen. I och med att de kastades ut i produktionen blev de i stort sett ekonomiskt oberoende. I stället för männens herravälde var de tvungna att underkasta sig kapitalets. Den våldsamma utsugningen, den enorma lönenedpressningen och de urusla arbetsförhållandena blev den gemensamma nämnaren för arbetarklassens män och kvinnor. Klassmotsättningen överskuggade könsmotsättningen! Och den rörelse som uppstod bland arbetarkvinnorna blev också en del av hela arbetarklassens kamp mot kapitalismen.

Varje klass fick sin kvinnofråga

Familjens förändrade funktion och därmed också kvinnornas förändrade ställning i samhället är grunden till att den s.k. ”kvinnofrågan” uppkom. Men att det uppkom en ”kvinnofråga”, att kvinnorna reagerade på sin ställning, innebär inte att denna reaktion var lika för alla kvinnor. Tvärtom. Det uppkom en borgerlig och en proletär kvinnorörelse, båda barn av den kapitalistiska utvecklingen. Och arbetarkvinnornas reaktion skiljde sig mycket från borgarkvinnornas.

För *borgarklassens* kvinnor blev frågan om att kunna förfoga över sin förmögenhet och rätten att konkurrera på lika villkor som männen det viktigaste. Den borgerliga kvinnorörelsen kämpade mot mannens privilegier och maktställning inom familjen, staten och samhället. Man reste krav som: lika rätt till ingående, utformning och upplösning av äktenskap; rätt för kvinnan och mannen att ha vård om barnen; en enhetlig sexualmoral för båda könen; garanterad frihet i fråga om yrkesutbildning och yrkesverksamhet etc., etc. Den borgerliga kvinnorörelsen krävde likaberättigande som en ”demokratisk” rättighet, en mänsklig rättighet. Men man glömde att i ett kapitalistiskt samhälle är ”demokrati” borgarklassens diktatur över arbetarklassen och att alla mänskliga rättigheter där endast är förbehållna de besuttna! Den borgerliga kvinnorörelsen har aldrig sett kvinnans deltagande i produktionen som den grund likaberättigandet skall bygga på, utan såg likaberättigandet som en förutsättning för att kvinnan skall kunna utföra sin ”rätt” och ”plikt” i samhället; nämligen att arbeta. Borgarkvinnorna såg inte heller att arbete för proletärkvinnorna under kapitalismen varken är ”rätt”, ”plikt” eller ”ära” utan att det är tvång, utsugning och förtryck.

För *arbetarklassens* kvinnor fanns det ett avgörande hinder för att uppnå likställdhet och ”frigörelse” – *klassförtrycket*. Vad hjälpte det med lagtexter om jämlikhet och mänskliga rättigheter. I ett samhälle som bygger på exploatering, där allt bestäms av jakten på profit – där är det också omöjligt att uppnå kvinnans befrielse. Det kapitalistiska samhället har inte ens ”råd” att likställa män och kvinnor inom samma klass. Det behöver fortfarande familjen som reproduktionsenhet, det behöver billig arbetskraft som inte kräver sociala förmåner och anställningstrygghet. Det behöver människor som accepterar en undertryckt ställning och som inte bara kan exploateras ekonomiskt, utan även utnyttjas sexuellt och ideologiskt. Det kapitalistiska samhället kräver framför allt *passivitet!*

För den proletära kvinnorörelsen blev kampen mot klassförtrycket det primära. Arbetarkvinnorna hade mer gemensamt med sina klassbröder än med borgarklassens kvinnor. Detta trots att de flesta av de krav som den borgerliga kvinnorörelsen ställde även gällde för arbetarkvinnorna. Självklart låg det också i arbetarkvinnornas intresse att kämpa för jämlikhet med männen.

Den borgerliga kvinnorörelsen, som en gång i historien var en progressiv kraft, kom allt mer att visa sitt rätta ansikte. Den ställde sig på borgarklassens sida i kampen mot den framväxande proletära rörelsen. Klassmotsättningen överskuggade allt mer könsmotsättningen. Detta gick inte att ta miste på!

Kommunisterna gick i spetsen för den proletära kvinnorörelsen

Det var framför allt kommunisterna som insåg att de arbetande kvinnorna, som var en del av arbetarklassen, skulle integreras i arbetarrörelsen och det kommunistiska partiet. Den Kommunistiska Internationalen (Komintern) antog på sin tredje kongress 1921 ”Grundprinciperna för kommunisternas arbete bland kvinnorna”. Man slog fast nödvändigheten av ett intensivt arbete bland kvinnorna eftersom kvinnans befrielse och hela arbetarklassens befrielse inte kan genomföras utan kvinnornas aktiva deltagande i kampen för revolutionen. Man fäste också uppmärksamheten på den stora fara som låg i kvinnornas låga deltagande i den revolutionära kampen, man pekade på risken att kvinnorna p g a sitt låga medvetande och sina borgerliga fördomar skulle bli ett stöd för kapitalet och inte för proletariatet.

Samtidigt som arbetarkvinnorna i allmänhet kännetecknades av en lägre medvetenhet än sina klassbröder visade t.ex. ryska revolutionen vilken oerhörd kraft kvinnorna kunde utgöra. Det var deras militanta demonstrationer och krav på ”bröd åt barnen samt männens hemvändande från skyttegravarna” som kan sägas ha varit en av de faktorer som startade den ryska revolu-

tionen. Även Pariskommunen 1879 visade vilken stark revolutionär kraft kvinnorna kan utgöra.

Komintern hävdade att:

> ”så länge privategendomens och kapitalismens makt består i de kapitalistiska länderna kan kvinnans befrielse från avhängigheten inte sträcka sig längre än till rätten att förfoga över sin egendom och förtjänst och till att likaberättigat med mannen avgöra barnens framtid... Valrätten kan inte tillintetgöra de ursprungliga grunderna för kvinnans fastkedjande vid familjen och samhället. Införandet av civiläktenskap i det oupplösliga äktenskapets ställe utjämnar inte förhållandena. Ty proletärkvinnan blir fortfarande beroende av kapitalisten och av mannen – försörjaren. Den inte blott formella utan faktiska likställigheten av kvinnan är möjlig blott i kommunismen, d.v.s. blott då kvinnan i de arbetande klasserna blir i tillfälle att ta del av fördelningen och ledningen av produktionsmedlen och uppfylla arbetsplikten på samma vis som andra medlemmar i det arbetande samhället. Med andra ord: det är möjligt blott när det kapitalistiska samhället är störtat och ersatt med det kommunistiska.
>
> Blott kommunismen skapar de villkor under vilka kvinnans naturliga funktion – moderskapet – inte råkar i konflikt med hennes samhälleliga plikter och stör hennes skapande arbete till det allmännas bästa, utan tvärtom allsidigt befordrar personlighetens harmoniska utveckling, vilken oskiljaktigt sammanhänger med det verksamma samfundets uppgifter och liv. Kommunismen måste vara målet för alla de kvinnor som kämpar för kvinnans befrielse och rätt.
>
> Kommunismen är emellertid samtidigt målet för hela proletariatet. Följdaktligen måste i båda sidornas intresse de manliga och kvinnliga arbetarnas kamp föras gemensamt.” (Grundprinciperna tes 4)

Komintern betonade också att kvinnorna skulle betraktas som likaberättigade medlemmar i partiet och i alla klassorganisationer (fackföreningar, driftsråd etc) och att kvinnorna skulle delta i kampen på alla områden. Man uttalade sig bestämt emot bildandet av separata kvinnoavdelningar inom partiet. Däremot erkände man nödvändigheten av att använda särskilda arbetsmetoder från det kommunistiska partiets sida i arbetet bland kvinnorna. Målet för arbetet var att väcka arbetarkvinnornas självverksamhet, stärka deras tillit till sina egna krafter och på så sätt visa vägen till deras frigörelse. Från erfarenhet till aktion – till erkännandet av kommunismens ideal och dess teoretiska principer!

Så såg alltså kommunisterna under Lenins tid på arbetet bland kvinnorna. Men bolsjevikerna i Ryssland var inte de enda som under historiens lopp gått i spetsen för kvinnans frigörelse. Allt sedan Första Internationalens bildande 1848 har det varit kommunisterna som mest konsekvent kämpat, inte bara för kvinnans befrielse, utan för hela mänsklighetens befrielse. Idag kan vi titta tillbaka och kritisera vissa ståndpunkter, vi kan peka på fel som begåtts i arbetet. Och vi inte bara kan värdera och kritisera – vi bör också göra det! Vår uppgift är att lära av historien för att idag kunna utveckla en framgångsrik kamp för kvinnans och hela mänsklighetens befrielse.

Vi kan finna uppfattningar hos flera kommunister i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet som, utifrån dagens erfarenheter, är klart bristfälliga. Så t.ex ser man inte klart hur det kapitalistiska samhällets egen utveckling, med förbättrad teknik och ökad kunskap, lägger grunden för en helt ny arbetsfördelning mellan människorna.

Redan idag finns det möjligheter att radikalt skära ned arbetstiden, det finns materiella förutsättningar för en verkligt förändrad boendemiljö där nya samlevnadsformer kan utvecklas, utbildningen och den maskinella utvecklingen gör det möjligt för kvinnor och män att utföra samma arbeten osv, osv.

Utifrån dagens förutsättningar kan vi skissera ett samhälle där såväl män som kvinnor står för uppfostran av barnen, för hushållarbetet och där alla ges rätten till ett meningsfullt arbete. Den

gamla kärnfamiljen blir allt mer överflödig och behovet av en bredare gemenskap med andra samhällsmedlemmar blir allt mer uppenbart.

När människor i början av 1900-talet skisserade det samhälle de kämpade för såg de nästan uteslutande de materiella förändringarna som rationalisering av barntillsynen av hemarbetet, de strävade efter en drägligare levnadsstandard och ofta var mat för dagen det allt överskuggande kravet. Ytterst få ifrågasatte att kvinnan skulle stå för hushållsarbetet och barnuppfostran. ”Moderskapet” sågs som självklart. Istället skulle kvinnan få betalt för sitt arbete och det skulle kollektiviseras, d.v.s. drivas i samhällets regi.

Självklart innebar denna syn att man konserverade könsrollerna. Mannen skulle fortfarande i första hand arbeta i fabrikerna och kvinnan med uppgifter som rörde hushållning och barntillsyn. Låt vara att de senare skulle anta en annan form. Värderingarna skulle förändras – barnuppfostran och hushållsarbetet skulle inte längre betraktas som improduktivt arbete. Men uppdelningen fanns där fortfarande!

I de s.k socialistiska staterna ser vi en liknande uppdelning. Fortfarande har kvinnorna sina gamla roller kvar. Och det innebär också att frigörelsen, den allsidiga utvecklingen och den verkliga jämlikheten, har uteblivit i dessa länder. Kvinnorna har rätten till arbete och hemarbetet sköts mer rationellt än tidigare. Men könsrollerna finns kvar och de har satt sin prägel på hela samhällsutvecklingen.

Låt oss kort gå tillbaka till de ryska kommunisterna och till den ryska revolutionen 1917. Där kan vi se vilka uppgifter som ställdes för kvinnans frigörelse. Och, ännu viktigare, den ryska revolutionens utveckling visar hur kvinnans och hela arbetarklassens befrielse förråddes. Ett förräderi som satt sina spår i världsrevolutionens utveckling under närmare fem decennier! Det är också utifrån urartningen i Sovjet och kommunistpartiernas politik efter denna som uppfattningen att ”kommunister aldrig kämpat för kvinnans befrielse” uppkommit.

Vår uppgift idag är inte bara att avslöja stalinismens förräderi utan än viktigare att åter utforma en kommunistisk politik värt namnet, att återknyta till de bästa traditionerna inom arbetarrörelsen och framför allt ta dagens förutsättningar som utgångspunkt när vi utformar politiken.

Bolsjevikernas kamp för arbetarklassens befrielse

Den ryska revolutionen genomfördes i ett lågt utvecklat land. Industrialiseringen hade inte gått särskilt långt och den absoluta majoriteten av befolkningen var bönder. Arbetarklassen utgjorde en knapp femtedel och var starkt koncentrerad till de stora städerna. Revolutionen hade genomförts utan ett aktivt stöd från arbetarklassen i andra länder. Kriget 1914-1917 hade utarmat landet. Inbördeskrig, hot om ekonomisk blockad och utländsk intervention. Sådant var läget för den unga sovjetstaten. Självklart försvårade dessa omständigheter arbetet med att stabilisera de nya maktorganen och påskynda utvecklingen mot det socialistiska samhället.

Men trots svårigheterna ställde sig de ryska kommunisterna uppgiften att bygga ett socialistiskt samhälle, de kämpade aktivt för kvinnans och hela arbetarklassens befrielse. Redan tidigt fick kvinnorna genom lagar formell likställdhet med sina manliga kamrater och bolsjevikerna var de främsta förkämparna för att denna likställdhet skulle bli reell. Man förde en ideologisk kamp för att krossa de gamla fördomar och traditioner som fanns kvar sedan tsartiden.

Kvinnorna gavs rätt till arbete, barntillsynen och hushållsarbetet började kollektiviseras. De gavs rätt till aborter och äktenskapslagstiftningen mildrades enormt. Allt detta i avsikt att bryta kvinnans bundenhet till familjen och få henne att delta i produktionen. Först genom detta kunde hon bli en verklig sovjetmedlem och inte i första hand en slavinna.

Givetvis kunde inte alla de målsättningar som bolsjevikpartiet ställde upp förverkligas under sovjetstatens första år p g a det trängda läge man befann sig i. Dessutom förändrar man inte människors sätt att tänka, man utrotar inte gamla fördomar på några få år. Men målsättningen att verkligen frigöra kvinnan, liksom hela mänskligheten, den fanns där och de ryska kommunisterna kämpade för denna målsättning.

Även när man värderar sovjetstaten under de första åren kan man kritisera en del punkter. T ex att man förlade allt för mycket av arbetet med barnträdgårdarna, med de offentliga matsalarna och tvättinrättningarna, med kollektivbostäderna etc till de speciella kvinnoorganisationerna. Följden blev att inte den manliga delen av arbetarklassen på ett aktivt sätt såg det som sin uppgift att utforma ett nytt system för uppfostran av barnen och för hushållsarbetet. Detta var fortfarande alltför mycket en ”kvinnosak”. Det finns flera punkter man kan ta upp, men det viktiga är också att sätta in detta i ett historiskt sammanhang. Man måste ta in de: speciella förutsättningar som fanns i Ryssland på den tiden. Som vi sagt tidigare, är förutsättningarna annorlunda idag. Vi kan lära av historien, samtidigt som vi kan utgå från dagens situation.

En byråkrati växte fram

Men vad hände med sovjetstaten? De materiella betingelserna måste väl ha förändrats efter hand utvecklingen gick framåt? Ja, det gjorde de. Men när de objektiva betingelserna hade ökat för en verklig frigörelse av hela arbetarklassen, då fanns inte längre de subjektiva förutsättningarna. Det fanns inte en skolad arbetarklass och ett kommunistiskt parti som kunde driva utvecklingen i rätt riktning.

En byråkrati hade växt fram som inte hade något verkligt intresse av en fortsatt socialistisk omvandling av samhället. Orsakerna till att denna byråkrati kunde tillskansa sig den politiska makten är många. Det spelade in faktorer som att arbetarklassen till stor del hade utplånats genom inbördeskriget och kampen mot de utländska angriparna och att man under en kortare period tvingades lämna ett friare spelrum för de kapitalistiska marknadsförhållandena. Inte minst spelade kampen inom bolsjevikpartiet, mellan Stalin-falangen och Vänsteroppositionen, en viktig roll för utvecklingen. Resultatet blev i alla fall att proletariatets diktatur, grundat på ett system av underifrån valda arbetarråd, allt mer fick ge vika för en partidiktatur.

Det var inte bara arbetarrådens makt som beskars. Inskränkningarna i den proletära demokratin fick också konsekvenser för kvinnans ställning. Äktenskapslagstiftningen skärptes, satsningen på barnkrubbor, barnträdgårdar och offentliga matsalar skars ner. Aborter blev åter ett brott osv. Med andra ord – kvinnan förvisades åter till rollen som slavinna.

I mitten av 30-talet var den ryska officiella synen på kvinnan och familjen i nivå med de fascistiska staterna i Europa. Detta sagt utan att vi för övrigt menar att den sovjetiska byråkratins politik var fascistisk. Utvecklingen fortsatte genom att det i mitten av 40-talet infördes en ännu mer omfattande familjelagstiftning där det, förutom en skärpning av skiljsmässobestämmelserna myntades begrepp som ”hjältemödrar” och infördes medaljer som ”moderskapets ära”.

Efter Stalins död 1953 har familjepolitiken långsamt förändrats. Det har skett en viss ”liberalisering”, men den senaste familjelagen från 1969 visar fortfarande samma tendens till att vilja stärka den traditionella familjen som vi sett allt sedan mitten av 20-talet.

Stalinismens förräderi i världsskala

Den syn som byråkratin utvecklade på kvinnan och familjen, på arbetarklassens kamp, på kulturen och den proletära demokratin kom också att ligga till grund för hela den internationella stalinistiska rörelsens syn. Vi kan t.ex se hur det svenska kommunistiska partiet

mekaniskt rapade efter Moskvabyråkratins uppfattningar. I Sverige tävlade SKP med fascisterna om att föra fram modersmyten och i Frankrike ropade stalinisterna sig hesa i försvar för den borgerliga familjen.

Kvinnans frigörelse sköts alltså i bakgrunden hos samtliga de etablerade kommunistpartierna. De s.k kvinnofrågorna ströks från partiprogrammen.

I stället utnyttjades kvinnorna på 40- och 50-talen som fasader för Moskvabyråkratins klassamarbetspolitik. I organisationer som Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (till vilken för övrigt SKV – Svenska Kvinnors Vänsterförbund – är en avläggare) verkade man för ”fred i världen”. Något tal om klasskamp och kvinnans frigörelse var det inte.

I avsaknad av ett korrekt revolutionärt ledarskap lotsades kvinnoorganisationerna in i för samhället ofarliga banor och anpassades till den borgerliga ideologins fördomar om kvinnan och familjen. Den revolutionära politiken, förkroppsligad i Fjärde Internationalen, var ännu för svagt förankrad för att kunna utmana de stalinistiska apparaternas dominans.

Det är den totala frånvaron av en kommunistisk kvinnopolitik hos de etablerade kommunistpartierna som är en av de största orsakerna till att den nya kvinnorörelsen tagit den form den gjort idag. Detta är också en av orsakerna till att kommunister möts med sådan misstro av den nya kvinnorörelsen.

Den langa uppgången i den kapitalistiska ekonomin efter andra världskriget (som möjliggjordes genom de nya marknader som öppnades efter krigets skövling samt införandet av en ny teknologi som höjde profiterna) fördröjde det ögonblick när de stalinistiska (och reformistiska) ledarskapen avslöjades inför en hårdnande klasskamps realiteter. Men denna skenbara stabilitet är oåterkalleligen förbi. Åter skärps klasskampen och kapitalisterna går till attack mot arbetarklassen för att få den att betala priset för kapitalismens oförmåga att bära sin kris.

Dagens arbetarklass är inte beredd att acceptera detta pris. Den är inte slagen. Och den frigör sig i kampen från de traditionella arbetarorganisationernas kontroll. Mot denna bakgrund framstår betingelserna för att bygga ett revolutionärt ledarskap i världsskala som mycket gynnsamma. En av de viktigaste uppgifterna för revolutionära marxister, sammanslutna i Fjärde Internationalen, är att återuppväcka och vidareutveckla bolsjevismens klassförankrade kvinnopolitik.

Varför har det uppkommit en ny kvinnorörelse?

För att kunna besvara den frågan måste vi kort se på den kapitalistiska utvecklingen under den senaste perioden. Det är nämligen där grunden till den nya kvinnorörelsen kan sökas.

Konkurrenskapitalismens övergång till monopolkapitalismen förändrade på många viktiga punkter kapitalismens funktionssätt. Bland annat har vi sett en förändring i klasstrukturen. Kapitalistklassen har ytterligare minskat samtidigt som den stärkt sin makt, medan småbourgeoisin i stort sett slagits ut. Men framför allt har vi sett uppkomsten av nya grupper, s.k mellanskikt, vilka klassmässigt står mellan kapitalistklassen och arbetarklassen. Uppkomsten av dessa mellanskikt är ett av de främsta karakteristika för det här stadiet av kapitalismen – senkapitalismen. Det är ett svar på de krav den moderna kapitalismen ställer.

Så t.ex äger inte konkurrensen rum enligt samma mönster under monopolkapitalismen som under konkurrenskapitalismen. Den tidigare priskonkurrensen har förbytts i en konkurrens som bygger på reklam, på manipulering av mänskliga behov. Nya förpackningar och bättre design, det är mer utslagsgivande än lägre priser och högre kvalitet.

Produktiviteten har också ökat så enormt att man måste tillgripa alla medel för att få avsättning för varorna samtidigt som profiterna upprätthålls. Människor måste köpa så mycket som

möjligt, så ofta som möjligt. Och för detta krävs manipulering… Exploatering … Allt måste leda till ökad konsumtion, till ökade vinster för monopolkapitalisterna. Hjulen måste snurra och snurra allt fortare.

Kapitalismens egen utveckling har också gett upphov till en mängd nya behov, t ex samhällelig hälsovård, åldringsvård och utbildning. Människor slås ut snabbare ur produktionen, den höga arbetstakten kräver friska och starka arbetare. Alla effekter av det uppskruvade tempot i samhället och av den bristande gemenskapen mellan människorna måste man göra något åt. Fysisk och psykisk ”vård”, skyddade verkstäder, ålderdomshem, en byråkratisk apparat … Allt behövs för att få kapitalismen att fungera så smärtfritt som möjligt.

Den väldiga utbildningsexplosionen under de sista årtiondena är ett resultat av det ökade behovet av välutbildad arbetskraft. Kapitalet har behov av välutbildad arbetskraft inom industrin, men framför allt har behovet av s.k intellektuella arbetare (psykologer, lärare, reklammän, journalister etc) ökat enormt. Det är de senare grupperna som skall föra ut den kapitalistiska ideologin och som har uppgiften att städa upp det värsta efter kapitalismens framfart.

Det finns flera orsaker till de nya mellanskiktens framväxt, till den väldiga ansvällningen av den offentliga sektorn, till handelns och reklamsektorns expansion. Men dessa är de, viktigaste.

Nya rörelser har uppkommit i samhället

Denna kris i hela samhället är grunden till att ungdomsrörelsen sköt fart i mitten av 60-talet, den är grunden till att allt fler kvinnor (främst ur mellanskikten) reagerar över sin situation och är beredda att på ett aktivt sätt kämpa mot det förtryck de upplever. Olika miljörörelser, reaktionen mot avfolkningen av stora landsändar, radikaliseringen inom kulturvärlden och inte minst den klara stegringen av kampen i produktionen; alla dessa reaktioner är ett uttryck för den grundläggande instabiliteten i samhället. Och det är ingen tillfällighet att det främst är skolungdomar, studenter och grupper inom mellanskikten som först har reagerat på samhällsutvecklingen. Som vi sa tidigare är det just bland dessa grupper motsättningarna i samhället klarast kommer till uttryck. Det är dessa grupper som främst reagerar på den borgerliga ideologins kris, på krisen i familjesystemet och på de påtagliga sociala krisfenomenen.

Det har också växt fram en ny kvinnorörelse

Det sen-kapitalistiska samhället har dragit in allt fler kvinnor i produktionen. De flesta förvärvsarbetande kvinnorna återfinns inom den offentliga sektorn och inom kontors- och handelssektorn. Men precis som i kapitalismens barndom tillåts inte kvinnorna delta i produktionen på lika villkor som männen. De har genomgående lägre löner och osäkrare arbetsvillkor. Många arbetar deltid vilket är fördelaktigt för kapitalisterna eftersom de då slipper betala ATP och andra sociala avgifter. Dessutom kan ju kvinnorna fortfarande sköta sina familje”plikter” och de kan fås att se sin inkomst som en biinkomst till mannens.

Genom att samhällsutvecklingen ställer större krav på välutbildad arbetskraft har också allt fler kvinnor getts möjlighet till utbildning. Denna utbildning ger kvinnan en formell jämställdhet med mannen. Hon får möjlighet att ifrågasätta den ideologi som gör henne till passiv underkuvad varelse. Som student är kvinnan relativt fri och oberoende av mannen. Hon kan välja samma utbildning, och är ekonomiskt oberoende osv.

Men detta tar slut så snart kvinnan lämnar utbildningsanstalten och skall söka arbete eller ”bilda familj”. Utanför studentlivet erbjuds kvinnan ingen jämlikhet – hon får sämre arbeten, hänvisas ofta till ett ekonomiskt beroende av mannen och hon har ingen reell valfrihet om hon vill arbeta eller ej, framför allt inte om hon skaffar sig barn.

Kvinnornas indragande i produktionen för också med sig en viss uppluckring av familje-systemet. En klar motsättning uppstår mellan de krafter som med nödvändighet verkar för familjens bevarande och de krafter som verkar för familjens upplösning.

Många av de funktioner som tidigare utfördes inom familjen har församhälleligats. Det gäller t.ex produktionen av bruksartiklar och delar av barnuppfostran. Inte heller sexualiteten har familjen längre monopol på.

Men är då familjen överflödig i det kapitalistiska samhället? Kommer kanske samhälls-utvecklingen av sig självt att frambringa de verkliga förutsättningarna för kvinnans befrielse? Kommer hon inte längre att bindas vid de bojor som familjen utgör? Ja, svaret kan inte vara entydigt. Otvivelaktigt utvecklas kapitalismen i en riktning som gör det traditionella familje-systemet allt mer överflödigt. Men det är här som på så många andra områden. Utvecklingen är snarare ett uttryck för motsättningarna i det kapitalistiska systemet än för en strävan att utveckla nya samlevnadsformer och relationer mellan människor. Detta på samma sätt som teknikens och kunskapens utveckling rymmer enorma möjligheter att förbättra samhället, möjligheter som kapitalismen inte kan ta vara på och utnyttja.

Familjens utveckling, indragandet av allt fler kvinnor i produktionen, församhälleligandet av delar av barnuppfostran och alla de möjligheter som finns att förenkla hushållsarbetet visar vägen för en verklig frigörelse av kvinnan och av hela arbetarklassen. Denna utveckling pekar fram mot det socialistiska samhället! Men vi vet att kapitalismen inte kommer att övergå fredligt till socialismen. De inneboende möjligheterna som finns i det här samhället kommer endast att förspillas. Detsamma gäller för familjen. För kapitalismen är denna institution fortfarande oumbärlig. Hur skulle det kapitalistiska samhället klara sig om det inte fanns en institution som utförde en mängd arbetsuppgifter som annars skulle behöva bekostas av kapitalet. Hur skulle den klara sig utan en institution som garanterar att den borgerliga ideologin fortplantas i de nya generationerna samtidigt som den tillhandahåller den ”trygg-het”, ”värme”, och ” gemenskap” som är absolut nödvändig för att människorna skall fungera. Någonstans måste ju alla ge uttryck för sina känslor, både aggressiviteten och ömhetsbehovet. Och var skulle det sluta om t.ex arbetarna lät aggressiviteten gå ut över kapitalisterna?

Vi ser idag hur man tvingas skära ner sjukvården. Man hinner inte bygga ut barntillsynen i takt med att behovet ökar. Vilka skulle garanteras den nödvändiga sjukvården och barn-tillsynen om inte detta sköttes inom familjens ramar? Och hur skulle kapitalet få avsättning för alla sina TV-apparater, hushållsmaskiner, bilar, leksaker etc etc om inte varje liten kärn-familj i konkurrens med sina grannar föresatte sig att skaffa sig dessa saker? Och framför allt, vilken fara skulle det inte utgöra om arbetarklassen fick möjlighet att känna en kollektiv styrka, om inte familjen (det egna lilla skyddsrummet) drog till sig all uppmärksamhet. Vi känner ju igen visan: arbetare, ni måste ju i alla fall tänka på era familjer, era hustrur och barn! Strejkar ni, ja då drabbas ju de!

Nej, som sagt, familjen är en nödvändig institution i det kapitalistiska samhället. Och kapitalismens försök att bevara den kommer att skärpa motsättningarna. Det kommer att leda till att allt fler, kanske främst kvinnor, kommer att reagera och kräva sin rätt att bli behandlade som människor.

Även på sexualitetens område framträder motsättningarna klart. Familjen har inte längre monopol på denna funktion. Vi har sett en viss ”liberalisering”, men vi har också sett att denna ”liberalisering” inte inneburit en frigörelse vare sig för kvinnor eller män. I stället har sexualiteten och de mänskliga relationerna utsatts för en enorm exploatering från kapitalets sida. Porrindustrin är mer profitgivande än någonsin. Och det är inte längre bara kvinno-kroppen man kan göra profit på. I flera länder har det utvecklats en hel porrindustri där små

barn får agera huvudpersoner. Under de senaste åren har även män figurerat allt oftare i porrannonserna.

Människokroppen har blivit en vara, liksom kärleken. (Kom och köp, kom och köp). Detta om något visar på kapitalismens dekadens. Den totala frånvaron av mänsklig värme, reell trygghet och harmoni: allt är ett uttryck för detta tjyvsamhälles jakt på profit!

Men, och det är viktigt, det kapitalistiska samhället gräver samtidigt sin egen grav. Allt större grupper radikaliseras och är beredda att gå ut i öppen kamp utanför de parlamentariska institutionerna och utanför de traditionella arbetarpartiernas kontroll. Allt fler ser en enda lösning på problemen: att kasta hela detta ruttna system över ända!

Vad kännetecknar den nya kvinnorörelsen?

Den nya kvinnorörelsen har inte en genomgående medvetenhet om nödvändigheten att bekämpa det kapitalistiska samhället. Man relaterar inte på ett naturligt sätt sin egen kamp till arbetarklassens – till den klass som genom sin position i produktionen är den enda konsekvent revolutionära klassen.

Eftersom den nya kvinnorörelsen är en mellanskiktsrörelse uppvisar den liksom mellanskikten alltid gör, både proletära och borgerliga drag. P g a sin anknytning till den högre utbildningen har kvinnorörelsen tagit sin utgångspunkt främst i ideologiska frågor och man har förkastat stora delar av den borgerliga ideologin. Samtidigt är kvinnorörelsen behäftad med många småborgerliga och delvis borgerligt feministiska drag, för att inte tala om de reformistiska tendenser som finns inom rörelsen. I Sverige representeras den nya kvinnorörelsen främst av Grupp 8.

De feministiska tendenserna

Det finns alltså feministiska strömningar inom kvinnorörelsen. Dvs grupper av kvinnor som ser sitt förtryck enbart ur den personliga privata utgångspunkten och som försöker finna individuella lösningar på sin situation.

Den feminism som är den dominerande inom den nya kvinnorörelsen skiljer sig dock från den rent borgerliga feminismen (som var starkast i början av seklet) såtillvida att den är uttalat revolutionär. Kvinnans ställning kan inte förändras utan en revolutionär omdaning. Mans-samhället måste krossas. Men revolutionen måste börja i huvudena på människorna och i hemmet, inte i samhället och genom kamp för att förändra de samhälleliga villkor som formar människan.

Denna syn leder till att feministerna försöker bekämpa det personliga och inte det klass-mässiga förtrycket. Kvinnorna ses som en grupp utsatta för samma förtryck – ett ideologiskt förtryck. Därför skall kvinnorna sluta sig samman och kämpa för sin frigörelse. Klass-innehållet är inte väsentligt.

Det fel som feministerna i kvinnorörelsen gör är att reducera förtrycket under kapitalismen till den ideologiska nivån. De ser inte att det kapitalistiska samhället utvecklar olika instrument för förtryck: både på den ekonomiska, den politiska och den ideologiska nivån. Och dessa olika delar måste ses som en helhet, de måste relateras till varandra. Gör man detta kan man inte finna ett förtryck som skulle vara gemensamt för alla kvinnor oberoende av vilken klass de tillhör. Man skulle inte finna ett kvinnoförtryck och en kvinnofråga. *Man skulle finna en kvinnofråga för varje klass!* Denna tes är lika sann idag som den var i början av seklet. Ställningen i produktionen, det politiska och ideologiska förtrycket drabbar de olika klasserna olika, och det upplevs olika. Borgarkvinnorna har alltid haft och kommer alltid att ha mycket lite gemensamt med arbetarklassens kvinnor. De upplever heller inte sin situation lika.

Feministerna hamnar alltså fel genom att tala om ett kvinnoförtryck i största allmänhet och genom att vägra se den samhälleliga grunden för kvinnornas och klassernas ställning. Denna felaktiga syn leder till att de blir livliga förespråkare för olika terapiformer (t e x ” consciousness raising”) vilkas syfte sägs vara att öka medvetenheten hos kvinnorna om det egna förtrycket. Den feministiska synen leder också till att de bekämpar varje form av fastare organisering av kvinnorörelsen. Med organisering förknippar de auktoritet och den måste till varje pris bekämpas.

I själva verket leder inte detta till annat än att kvinnornas reaktioner hålls kvar på den individuella, personliga nivån, i stället för att leda fram till aktioner och kollektiva handlingar, till en kamp som riktar sig mot det kapitalistiska samhällssystemet.

Dessa klart feministiska tendenser får inte förväxlas med de i grunden positiva reaktionerna mot samhällets odemokratiska beslutsformer, mot den kapitalistiska ideologin och mot den sexuella exploateringen. Detta är fenomen som många s.k. kommunistiska organisationer tenderar att ”glömma bort”. Men i grunden gör de då ett avsteg från kommunismen. För oss revolutionära marxister är det en självklarhet att bekämpa alla sidor av kapitalismen, naturligtvis också frågor som odemokratiska beslutsformer, kapitalistisk ideologi och sexuell exploatering.

Skall Grupp 8 utvecklas till ett kvinnoparti?

De feministiska tendenserna kan inte anses dominerande inom Grupp 8. I det stora hela försöker de lägga ett samhällsperspektiv på kvinnans situation och tala i termer av kvinnokamp = klasskamp. De försöker relatera kvinnokampen till klasskampen, men detta sker på ett mycket oklart sätt. Ofta finns relationen bara i fraserna, i utanpåskrifterna.

Det finns kvinnor som jämställer Grupp 8 med de olika kommunistiska organisationerna. Idag finns inget verkligt kommunistiskt parti, därför är det bra att Grupp 8 finns som en socialistisk organisation. De som förespråkar denna inriktning ser i praktiken Grupp 8 som ett kvinnoparti som skall ta ställning till alla samhällsfrågor. Hela organisationen skall skaffa sig ståndpunkter kring allt från strategin till kampen i fackföreningarna och till solidaritetsarbetet med Indokinas folk. Det räcker inte om de enskilda medlemmarna i organisationen skaffar sig en uppfattning i dessa frågor, utan hela Grupp 8 skall vara enigt om en linje.

Skulle dessa tankegångar slå igenom skulle följden naturligtvis bli att Grupp 8 utvecklades till en diskussionsklubb. Handlingsförlamningen skulle bli total. Hur skulle en organisation med så löslig struktur och så ojämn medvetenhetsnivå kunna ställa sig samma ambitioner som de kommunistiska organisationerna? Hur skulle de kunna bedriva ett regelbundet arbete på arbetsplatserna, i bostadsområdena, i fackföreningarna, på skolor och universitet etc? Och vilka olika linjer inom den s.k. revolutionära rörelsen skulle man välja? Skall man göra facket till en kamporganisation? Skall det kanske ställas åt sidan? Skall kvinnorna gå ut på arbetsplatserna i syfte att starta vilda strejker, skall de bilda arbetarkommittéer eller skall de enbart arbeta i facket?

Förlängningen av denna linje pekar mot en splittring av Grupp 8 i lika många delar som det finns kommunistiska organisationer!

Den största faran är reformismen

Den dominerande tendensen idag inom Grupp 8 är handlingsförlamningen och osäkerheten om kvinnorörelsens framtid. Mycket tid ägnas åt att diskutera vissa vänsterkvinnors närvaro i organisationen. Mycket liten tid ägnas åt att diskutera möjliga aktioner och ett konkret handlingsprogram för kvinnorörelsen.

Utan ett klart anti-kapitalistiskt handlingsprogram blir följden lätt att de reformistiska tendenserna inom rörelsen växer sig starka. Det är genom *handlingen* man bekämpar reformismen, inte genom att skriva in ett och annat ord om socialismen i ett program.

Reformismen tränger alltid på som mest i valtider. Det är då frågan står klarast: ” självständig, anti-kapitalistisk kamp” eller ” vi lägger vår röst på....”. Risken finns att kraven och kampformerna urvattnas. Till slut kommer några underfund med att det här med flera daghem, det står ju på det partiets program, på kommunalprogrammet till och med. ... Och varför skall de sedan arbeta i den självständiga kvinnorörelsen?

Men trots oklarheterna, de olika tendenserna och den snäva sociala basen har den nya kvinnorörelsen dock kunnat spela en viktig roll i den revolutionära utvecklingen. Dess styrka har legat i självständigheten gentemot det kapitalistiska samhället och dess institutioner och gentemot de etablerade arbetarpartierna. Genom att på nytt ta upp frågan om kvinnoförtrycket och förkasta de borgerliga och reformistiska lösningarna har kvinnorörelsen dels tvingat de olika kommunistiska organisationerna att ta upp frågan till ny behandling och dels lagt grunden till ett brett deltagande av kvinnor i klasskampen.

Kvinnorörelsen har en framtid, det råder det ingen som helst tvekan om!

Vilken väg skall kvinnorörelsen välja?

Vi har sagt att den nya kvinnorörelsen har sin bas bland mellanskikten. Dagens kvinnorörelse skiljer sig mycket från den tidigare proletära kvinnorörelsen och den har mycket lite gemensamt med den klassiska borgerliga kvinnorörelsen.

Den fråga som omedelbart inställer sig är: varför finns det ingen proletär kvinnorörelse idag och varför är den borgerliga kvinnorörelsen så svag?

Det senare kan främst förklaras av att klasstrukturen har förändrats, att basen helt enkelt har minskat för denna typ av rörelse. Vad gäller förutsättningarna för en proletär kvinnorörelses uppkomst kan vi konstatera att de objektivt finns. Många av arbetarklassens kvinnor förvärvsarbetar, ofta av ekonomisk nödvändighet. Och ingen kan påstå att arbetarklassens kvinnor är mindre förtryckta än mellanskiktens. Men trots detta finns det mycket som tyder på att arbetarkvinnorna inte kommer att vara de första som radikaliseras och som är beredda att gå ut i öppen kamp för att förändra sin situation.

Upplösningstendenserna i det kapitalistiska samhället drabbar inte arbetarklassens familjer på samma sätt som mellanskiktsfamiljerna. Det är kvinnor med högre utbildning som också får de största förutsättningarna att kräva större frihet och avslöja hur formell jämlikheten är i detta samhälle. Det är dessa kvinnor som först uppmärksammar de bojor som familjen utgör och också reagerar starkast på alla försök att manipulera människan genom reklam etc. Arbetarklassens kvinnor har inte fått denna första ”frihet”, som sedan ger mersmak. De har ännu inte i samma grad avslöjat den borgerliga familjens funktion i det kapitalistiska samhället (de är helt enkelt för förtryckta för att kunna avslöja detta), och för dem finns inget val. Och ofta är det (även i dagens ”välfärdssamhälle”) de materiella frågorna som tillräckligt mycket pengar i hushållskassan, de höga priserna och hyrorna, slitet att hålla ungarna friska och att få mannen att orka jobba nästa dag igen, som överskuggar upplevelsen av att vara förtryckt som kvinna, att utnyttjas sexuellt etc. Dessutom är det mycket svårare idag, p g a att samhället är så komplicerat och p g a den långa reformistiska traditionen, att se den grundläggande motsättningen mellan arbete och kapital. Detta gör att dagens arbetarkvinnor inte uppnår ett klassmedvetande lika lätt som arbetarkvinnorna kring sekelskiftet. (Det senare gäller för övrigt även arbetarklassens män. I Sverige är fortfarande arbetarkampen oerhört lågt

utvecklad och det är inte många arbetare som är medvetna om det kapitalistiska samhällets funktionssätt och som är beredda att mer permanent kämpa emot det.)

Förmodligen kommer vi även att få se en ökad radikalisering av arbetarkvinnor när klasskampen skärps i samhället som helhet. Detta ser vi klara tendenser till i många andra länder.

Men de frågor som kommer att vara aktuella för arbetarklassens kvinnor är nog delvis andra än de som idag är aktuella för den nya kvinnorörelsen. Med detta menar vi inte att det finns en klar motsättning mellan arbetarkvinnorna och den nya kvinnorörelsen. Tvärtom, precis som ungdomsuppsvinget i mitten av 60-talet i många länder förebådade och påskyndade arbetarkampens utveckling, kan den nya kvinnorörelsen stimulera utvecklingen av en rörelse bland arbetarkvinnorna. Framför allt kan den nya kvinnorörelsen säkerligen dra med sig stora grupper i arbetarklassens omedelbara periferi, som t ex kontors- och handelsanställda och anställda inom den offentliga sektorn. Säkerligen kan de också bidra till att aktivera många kvinnor som tillhör arbetarklassen, men som inte förvärvsarbetar.

Det är denna inriktning – mot arbetarklassens kvinnor – som den nya kvinnorörelsen måste ha. Den måste arbeta medvetet för att dra med sig arbetarkvinnorna och medvetandegöra dem om deras situation, inte som kvinna i första hand, utan som förtryckt av det kapitalistiska samhället.

Skall detta lyckas måste kursen delvis läggas om och kvinnorörelsens kamp måste på ett mer direkt sätt relateras till hela arbetarklassens kamp för ett annat samhälle – det klasslösa, kommunistiska samhället där hela mänskligheten är befriad!

Vilket samhälle skall vi kämpa för?

Vi har sagt att målet för kvinnorörelsen och hela arbetarklassens kamp måste vara det klasslösa, kommunistiska samhället där hela mänskligheten är befriad. Men det räcker inte att tala om socialismen och kommunismen i allmänhet. Socialismen kan inte bara vara en allmän målsättning, en serie visioner och framtidsdrömmar. De socialistiska alternativen kan och måste redan idag levandegöras i den politiska kampen, i programmen, kraven, organiseringen.

Vi kan inte här gå in på en längre diskussion om den socialism vi kämpar för. Vi skall endast diskutera några punkter som har en särskild relevans för kvinnans befrielse.

Den proletära demokratin

Det som mest avgörande skiljer arbetarstaten (proletariatets diktatur) från det kapitalistiska samhället är den proletära demokratin. Den borgerliga statsapparaten måste krossas och ersättas med arbetarråden som omfattar alla samhällets funktioner, som är både beslutande och verkställande. Dessa råd finns i fabrikerna och i bostadsområdena, de finns både lokalt och nationellt. Den proletära demokratin måste genomsyra hela samhället. De delegater som väljs till råden kan när som helst avsättas och kommer inte heller att få högre lön än en vanlig arbetare.

Genom arbetarråden kan alla, även kvinnorna, få möjlighet att delta i förvaltandet av den nya arbetarstaten. Arbetarklassens maktövertagande skulle alltså även göra det möjligt för kvinnorna att dras in i det politiska livet. Men också för övrigt skulle den nya arbetarstaten skapa förutsättningar för kvinnans frigörelse.

Alla skall ha rätt till arbete

Kvinnans rätt till arbete kan endast förverkligas i en krisfri ekonomi, där människor inte kastas ut och in på arbetsmarknaden i takt med konjunktursvängningarna.

En världsomfattande, socialistisk ekonomi, fri från konkurrens, som bygger på de enorma resurser som hopats under kapitalismen gör det möjligt att *sänka arbetstiden* för alla. Samtidigt kommer den absoluta majoriteten av världens befolkning att kunna höja sin levnadsstandard. En sänkning av arbetstiden skulle göra det möjligt för såväl kvinnor som män att delta i det politiska livet och utveckla sig intellektuellt och politiskt.

Uppdelningen i manliga respektive kvinnliga yrken försvinner om alla, även kvinnorna, garanteras rätt till utbildning och samhället bidrar med den service som krävs p g a kvinnans biologiska funktion. Med en högt utvecklad teknik, som redan skapats under kapitalismen, behöver det inte heller finnas så tunga arbeten att inte kvinnor lika väl som män skulle kunna utföra dem. Självklart skulle också män så väl som kvinnor arbeta på de kollektiva inrättningarna för barntillsyn, tvätt och hushållning. Det skulle inte längre vara bara kvinnor som arbetade som sjuksköterskor etc.

Den traditionella familjen skulle bli överflödig

Med privategendomens upphävande skulle inte heller människan betraktas som privat egendom.

Barnens uppfostran blir inte en privat angelägenhet utan skulle ligga i hela samhällets intresse. För att barnen verkligen skall lära känna andra barn, vuxna och gamla, måste föräldrarna bort som enda auktoriteter. För att gamla, sjuka, ensamma och idag utstötta inte skall tvingas in på vårdanstalter och ”servicehem” måste det finnas samlevnadsformer som har plats för dem. Den borgerliga kärnfamiljen svarar inte mot dessa krav.

Det socialistiska samhället kan rymma en mängd olika samlevnads- och boendeformer. Den huvudsakliga målsättningen måste vara att det framtida samhället tillåter *alla* människor, både barn och vuxna, både män och kvinnor, att utveckla sin egen identitet. Samlevnads- och boendeformerna måste skapa gemenskap och solidaritet. De måste vara en stimulans för människans utveckling och inte som nu hämma den. Det skall inte längre heta ”mitt” barn och ”min” fru. Alla måste betraktas som självständiga individer och tillåtas utvecklas till *människor*. Även kvinnorna skall uppskattas för sitt människovärde och sitt aktiva deltagande i samhällslivet och inte som nu efter sitt byst- eller midjemått.

Det är endast arbetarklassens maktövertagande som kan spränga de bojor som idag håller kvinnan undertryckt. Denna vetskap om att det endast är den socialistiska revolutionen som kan innebära kvinnans frigörelse betyder att kampen för kvinnans frigörelse redan idag måste sättas in i kampen för hela arbetarklassens frigörelse.

Det behövs ett anti-kapitalistiskt handlingsprogram

Skall kvinnorörelsen kunna fylla en revolutionär roll och bidra till att flera kvinnor deltar i kampen för socialismen; då räcker det inte med att prata om socialismen. Kvinnorörelsen måste själv utveckla olika kampformer och handla kring vissa krav som anknyter till en medvetenhet hos de radikaliserade kvinnorna. Dessa krav och kampformer måste vara klart antikapitalistiska.

Med en självständig anti-kapitalistisk kamp menar vi en kamp utanför de parlamentariska institutionerna och socialdemokraternas kontroll. De borgerliga institutionerna (kommun, landsting och riksdag) kommer aldrig att på ett avgörande sätt förändra kvinnornas situation. Detta, om inte annat har historien visat. Dessa institutioner utgör en del av ryggraden i det kapitalistiska samhället och dess uppgift är att släta över motsättningarna mellan klasserna och bevara den bestående ordningen. Endast en kamp utanför dessa institutioner kan leda till seger!

Kampen för ”rätten” till arbete

Att även kvinnorna deltar i produktionen är en absolut förutsättning för att de någonsin skall bli jämställda med sina manliga klassbröder. Trots att arbete under kapitalismen – framför allt för arbetarklassen – betyder tvång utsugning och förtryck är det ändå nödvändigt att även i det här samhället ta upp kampen för att alla skall ges den ”rätten”.

Vi vet att arbete åt alla är en omöjlighet under kapitalismen som bygger på att det finns en reservarmé av arbetslösa som konkurrerar om arbetstillfällena. Utan denna konkurrens skulle arbetarklassen bli alltför farlig. Arbetarna skulle kräva högre löner och de skulle inte acceptera de dåliga arbetsvillkoren.

Men vi kan inte nöja oss med att konstatera att arbete åt alla är möjligt endast i arbetarstaten. Vi måste kämpa mot varje avskedande och för att de arbeten som finns skall fördelas mellan alla arbetare' män och kvinnor, unga och gamla, svenskar och invandrare. Vi kan inte acceptera krav som: ”arbete eller understöd” eller ” meningsfulla beredskapsarbeten”. Och vi får inte lägga tyngdpunkten vid en kamp för bättre service på arbetsförmedlingarna etc. Nej, vi måste ställa krav på ARBETE ÅT ALLA GENOM MINSKAD ARBETSTID MED BIBEHÅLLEN LÖN, vi måste VÄGRA GODKÄNNA AVSKEDANDEN. Det är kring dessa krav som arbetarklassen kan mobiliseras och vinna en egen erfarenhet om att arbete åt alla är en omöjlighet under kapitalismen. Denna inriktning måste gälla även för kvinnorörelsen!

Det är inte bara viktigt att ställa de rätta kraven, än viktigare är det *hur man tar upp kampen för dessa krav.* Och var kommer kvinnorörelsen in i kampen för rätt till arbete? Alla är ju inte förvärvsarbetande och arbetar inte på arbetsplatser där hot om avsked är aktuellt.

Låt oss först ge ett exempel på en korrekt kampinriktning genom att titta närmare på ett aktuellt kamptillfälle som är hämtat från Frankrike: närmare bestämt klockfabriken LIP som sysselsätter mestadels kvinnor.

Hot om avsked möttes med ockupation

BAKGRUND

Redan i april i år förberedde LIP:s direktion en nedskärning av produktionen i fabriken . Man gick ut i radio, TV och press med en kampanj där man försökte framställa en nedskärning sons oundviklig. Man skyllde på olönsamhet och på behovet av rationaliseringar. Man skyllde på den hårda konkurrensen inom branschen: Man försökte med alla argument förbereda marken för massiva avskedanden vid koncernens fabriker.

Visst drabbades LIP som alla andra företag av den hårda konkurrensen.

Det är inget underligt i ett samhälle som bygger på konkurrens och den enskilde kapitalistens jakt på profit. Men det kan aldrig vara arbetarnas uppgift att ta ansvar för denna rovdrift som är grunden till utsugningen och förtrycket av en majoritet av befolkningen. Tvärtom, arbetarna måste kollektivt ta upp kampen för att krossa detta utsugarsamhälle och ersätta det med ett samhälle fritt från utsugning och exploatering av människan. Och arbetarna på LIP tog också upp kampen. De *vägrade godkänna avskedanden,* och de kämpade under former som pekar framåt! Exemplet LIP visar att det är möjligt att förvandla en försvarskamp till en offensiv mot arbetsköparna. De tog saken i egna händer, *ockuperade* företaget och beslöt, efter ett dramatiskt stormöte att dessutom själva återuppta produktionen, men denna gång för arbetarnas egna behov! Arbetarna fortsatte produktionen för att bygga upp strejkkassorna, för att garantera sitt livsuppehälle under ockupationen. Striden skulle inte förloras av brist på pengar.

LIP visar också hur *den proletära demokratin* kan fungera i praktiken. Arbetarna delade upp sig i olika grupper, för ”ledning”, för att sprida information om kampen, för att utarbeta en broschyr. Man upporganiserade strejkvakter etc.

Varje morgon hölls allmänna stormöten där viktiga beslut fattades. Olika politiska tendenser tilläts att föra fram sina respektive synsätt på hur kampen skulle föras. Arbetarna i ”lednings”-gruppen arbetade i produktionen en del av dagen för att undvika att hamna i särställning i förhållande till de andra grupperna. Arbetarna upphävde också lönesplittringen. Alla fick samma lön, tillägg gjordes för barn o s v. Det var denna demokratiska organisering som gav kampen dess styrka!

Fallet LIP är ett exempel på en *självständig anti-kapitalistisk kamp, en kamp som förs utanför de parlamentariska institutionerna och utan ansvar för kapitalismen, där arbetarna sätter sin kollektiva styrka mot kapitalisternas. Den är ett exempel på arbetarkontroll över produktionen!*

Men gäller dessa kampformer i Sverige?

Många kan ju tycka att den kamp som förs i Frankrike nog är bra. Det här med ockupation och arbetarkontroll är nog inte så tokigt. Men hur stämmer det för Sverige? Här är det knappast aktuellt med ockupationer och liknande. Här strejkar ju knappt arbetarna! Och framför allt ser vi inga tendenser till sådan kamp bland arbetarkvinnorna.

Nej, det är riktigt. De avancerade kampformer vi ser i andra länder i Europa är inte aktuella i samma utsträckning för Sverige. Åtminstone inte i större skala. Det beror på att klasskampen allmänt är mindre utvecklad här.

Men vi vet också att kampen kommer att skärpas. De svenska kapitalisterna kommer att ta till många vapen mot arbetarna när deras profiter hotas. Avskedanden kommer att bli en del av vardagen, det ser vi redan tecken på. Arbetsmiljön kommer inte att förbättras, snarare tvärtom. Och kvinnorna lär inte få större möjligheter att arbeta ju mer den kapitalistiska krisen utvecklas. För den svenska kapitalismen kännetecknas av samma krisfenomen som kapitalismen i övriga Europa. Det är det som visar sig i de höga hyrorna och priserna, i den ökade stressen och utslagningen av kvinnor, ungdomar och äldre arbetskraft. Det är det som visar sig i den borgerliga ideologins kris och i den traditionella familjens uppluckring. Den högkonjunktur Sträng & Co. skryter så mycket om är bara tillfällig och kommer att ersättas av en djupare nedgång, väl mätbar med den vi såg 69 – 72.

Ju mer den kapitalistiska krisen skärps, ju mer kommer de kampformer vi ser exempel på i andra europeiska länder att bli aktuella även här. Och då måste vi vara förberedda. De kommunistiska organisationerna och de medvetna kvinnorna, männen och ungdomarna utanför dessa måste kunna peka på en nödvändig kampinriktning för kampen i produktionen, på skolor och universitet, i bostadsområden och fackföreningar. Och kärnan i denna kampinriktning måste vara ARBETARNAS KONTROLL ÖVER PRODUKTIONEN ! Denna kamp måste stödjas av alla, av arbetare i industrin, av kvinnorörelsen, av ungdomsrörelsen etc.

Det är också här kvinnorörelsen kommer in vad gäller kampen mot avskedanden i produktionen. När t.ex. en textilfabrik står i begrepp att slå igen och arbetarna på fabriken hotas med avsked gäller det att kvinnorörelsen kan utveckla en aktiv solidaritet med de avskedshotade. Detta kan ske genom insamlingar, genom demonstrationer där man för fram krav på ”arbete åt alla genom minskad arbetstid med bibehållen lön”, ”nej till avskedanden” och andra frågor som är aktuella för de strejkande kvinnorna. På så sätt kan man stimulera kampen i produktionen.

Kampen på LIP i Frankrike visade också hur ett sådant solidaritetsarbete kan utföras. Där har stora arbetargrupper gått ut i solidaritetsstrejker; hela staden, där LIP-fabriken ligger, deltar aktivt i kampen; kvinnor och män, gamla och unga (t o m borgmästaren) har slutit upp.

Kampen för ”rätten” till arbete gäller också andra frågor

Kampen för att garantera kvinnorna ”rätten” till arbete måste även gälla andra frågor än kampen mot avskedanden. För att kvinnan skall kunna delta i produktionen krävs att barntillsynen löses på ett adekvat sätt. I dag används barntillsynen som ett konjunkturstyrande instrument genom att kapitalisterna och de statliga institutionerna i lågkonjunktur minskar resurserna och därmed tvingar kvinnorna tillbaka till familjen. Vi måste VÄGRA GODKÄNNA PERSONALINSKRÄNKNINGAR OCH KVALITETSFÖRSÄMRINGAR PÅ DAGHEMMEN.

Förutom barntillsynen måste kvinnan garanteras möjligheten att själv bestämma om och när hon vill ha barn. Ofta används argumentet att kvinnan försvinner från arbetslivet p g a barnafödande för att rättfärdiga hennes diskriminering på arbetsmarknaden. Bl a därför måste vi kämpa för RÄTT TILL FRI ABORT, TILL FRIA OCH OFARLIGA PREVENTIVMEDEL FÖR MÄN OCH KVINNOR samt för ökade förmåner och garantier vid barnsbörd.

Precis som kampen mot avskedanden kan föras på flera sätt kan också kampen för dessa krav föras på ett mer eller mindre självständigt sätt. Också här är det inte bara viktigt att ställa de rätta kraven utan också att utveckla *speciella kampformer* kring dessa krav.

I ett visst läge kan det t ex bli aktuellt med ockupationer av daghem. Det kan gälla vid en varslad inskränkning av personalen eller liknande. Det är naturligtvis viktigt vid en sådan aktion att personalen på daghemmet bär upp själva ockupationen och deltar aktivt i kampen. Viktigt är det också att utveckla ett solidaritetsarbete med kampen, i bostadsområden, på andra daghem och arbetsplatser etc.

Lika väl som i andra sammanhang måste vi här förespråka demokratiska kampformer: stormöten och strejkkommittéer som väljs av alla inblandade. Endast genom en demokratisk organisering av kampen kan den ledas till seger och vara en skola för det framtida förvaltandet av samhället. Endast med en demokratisk organisering kan man undvika att kampen dribblas bort av fackbyråkrater eller andra självvalda ”ombud”.

Ockupationen av ett daghem kan givetvis aldrig få samma effekter som en ockupation av en fabrik. Kampen i produktionen måste alltid sättas i centrum, eftersom det är där den verkliga makten ligger. Ockuperar man en fabrik innebär detta att produktionen förlamas, frågan om makten över produktionen ställs i förgrunden.

Ockuperar man däremot ett daghem händer inte samma sak. Det kapitalistiska samhället drivs fortfarande efter samma ”normala” principer. Givetvis är det lätt att en sådan aktion rinner ut i sanden och integreras. Men trots att det ligger vissa faror i en liknande ockupation (det gör det för övrigt även i en ockupation av en fabrik) så skulle i alla fall kampen kunna vara en skola för de inblandade och den skulle kunna fungera som exempel för andra arbetargrupper. Den kollektiva aktionen, den demokratiska organiseringen skulle kunna vara en förövning inför arbetarklassens verkliga maktövertagande då hela klassen måste dras in i förvaltandet av samhället. I förvaltandet, inte bara av produktionen, utan också av alla andra samhällsfunktioner som barntillsyn, sjukvård, administration etc, etc.

Ockupationen och arbetarkontrollen är bland de mest utvecklade kampformerna och de kan användas i större skala först i ett mer utvecklat kampläge än det vi har i Sverige idag. Förekommer dessa kampformer (vilket vi givetvis bör eftersträva) kommer de att fungera som exempel för bredare arbetargrupper.

Men att dessa kampformer inte kommer att vara de mest dominerande idag innebär inte att t ex Grupp 8 skall förhålla sig helt passivt tills kampen har skärpts i samhället. Genom sin självständiga aktivitet och propaganda kan Grupp 8 aktivera flera kvinnor och påskynda kampens utveckling.

Och det finns andra självständiga kampformer än ockupationer! Strejker, demonstrationer, bojkotter, appellmöten etc. är former av vilka en del redan har praktiserats av kvinnorörelsen. Om detta sker kring krav som inte endast syftar till att reformera det kapitalistiska systemet, så bör de uppmuntras och stödjas. Självklart bör även de mest anspråkslösa kraven stödjas om de förbättrar arbetarklassens och andra närstående gruppers situation. Framför allt bör de stödjas om de underlättar den självständiga kampen. Men tyngdpunkten kan aldrig ligga vid att försöka bättra på det kapitalistiska samhällets spruckna make-up, att angripa symptomen och inte orsakerna. Målet måste vara att för alltid göra slut på detta förtryckarsamhälle som aldrig kan garantera avgörande förbättringar för den stora majoriteten i samhället. Och det är i detta perspektiv även ”kvinnokampen” måste föras.

När Grupp 8, t.ex. genom demonstrationer, appellmöten etc. krävt fria aborter, när man krävt gratis daghem åt alla barn utan kvalitetsförsämringar, när man protesterat mot dubbelarbetet, mot den sexuella exploateringen etc. har man gjort detta på ett självständigt, utomparlamentariskt sätt. Man har tagit saken i egna händer och arbetat för att dra in så många som möjligt i kampen. Redan idag kan vi se vilka effekter dessa (tyvärr alltför fåtaliga) aktioner har fått. Hundratals kvinnor har dragits med i studier och andra aktiviteter och många har blivit medvetna om sin situation och är beredda att aktivt kämpa för att förändra den.

Kampen måste föras i bostadsområdena

Många kvinnor tillbringar det mesta av sin tid i hemmet, i bostadsområdena. Det måste därför vara en uppgift för t ex Grupp 8 att arbeta även där, att aktivera och skola allt bredare grupper av kvinnor.

De krav som är aktuella att ta upp i bostadsområdena gäller allt från daghemsfrågan till situationen på arbetsmarknaden och den sexuella exploateringen.

Eftersom det är kvinnan som oftast bär ansvaret för familjens konsumtion är det också hon som lättast uppmärksammar effekterna av arbetsköparnas offensiv mot arbetarnas levnadsstandard. Genom detta är det också möjligt att organisera upp kvinnorna i en kamp mot de höga priserna och hyrorna. Perspektivet på kampen måste vara att tilltvinga sig, genom sin kollektiva styrka, ett pris- och hyresstopp och att organisera upp kommittéer i bostadsområdena som kontrollerar att detta följs.

I stället för en ”priskontroll” som genomförs av den statliga byråkratin måste vi ställa arbetarnas och andra närstående gruppers aktiva kontroll genom egna kamporgan. Dessa kamporgan måste tillkämpa sig rätten att kontrollera företagens kostnader, produktionsplanering och priser för att genom detta kunna avslöja det kapitalistiska funktionssättet och kontrollera att priserna på alla konsumtionsvaror verkligen inte höjs. Kamporganen måste ta sig rätten att intervenera i affärernas lager, kontrollera räkenskaperna etc. Fullständig insyn i affärshemligheten, papperen på bordet. Denna kampinriktning kommer att bli alltmer aktuell ju mer den kapitalistiska krisen skärps och levnadsstandarden sänks.

För att kampen mot reallönesänkningar verkligen skall kunna bli effektiv måste den kombineras med en kamp i produktionen. En kamp där arbetarna tilltvingar sig en rörlig löneskala. Inflationen skall inte få äta upp lönehöjningarna!

I bostadsområdena, slutligen, kommer det säkert även i Sverige att bli aktuellt med en aktiv kontroll av hyrorna. Vi kan inte ta ansvar för de höga priserna på byggmaterial, olja etc. vilket gör att hyrorna pressas upp till vansinniga nivåer. Vi måste kämpa för ett absolut hyresstopp och aktivt kontrollera att detta följs.

Såväl den aktiva hyreskontrollen, priskontrollen och kampen för en rörlig löneskala kommer säkerligen att bli aktuella i ett mer skärpt kampläge även i Sverige. Vi ser redan liknande kampformer i andra länder där klasskampen är mer utvecklad.

Precis som kampen för arbetarnas kontroll över produktionen är denna kamp den enda vägen som kan garantera att arbetarklassen behåller sina positioner i ett läge av offensiv från arbetsköparna. Dessutom pekar den framåt!

De demokratiskt valda kamporganen, den kollektiva aktiviteten, upporganiserandet av försvar för uppnådda framgångar, arbetet med att sprida kampen till allt fler grupper – allt detta är en skola för det framtida förvaltandet av samhället!

Uppgiften idag måste dels vara att förbereda arbetarklassen, både män och kvinnor, och andra närstående grupper för denna kamp. Dels måste vi givetvis stödja och utveckla all kamp som pekar i denna riktning och som innebär reella förbättringar för arbetarklassen. Sist, men inte minst, måste en mycket viktig uppgift vara att propagera de krav och kampformer som gynnar arbetarklassen och andra grupper som dras med i kampen för ett socialistiskt samhälle.

…och i produktionen.

I produktionen är kvinnorna löneslavar precis som sina manliga kamrater. Men de drabbas på många punkter hårdare av det kapitalistiska förtrycket än männen.

En viktig del av kampen i produktionen måste vara att bekämpa uppsplittringen av arbetarklassen. Det gäller uppsplittringen man – kvinna, utlandsfödd – svensk arbetare, ung – gammal. För kvinnorna är särskilt kampen för SAMMA LÖN FÖR SAMMA ARBETE viktig. Men också kampen mot lönesänkningar, mot ackord och löneskillnader måste föras. Kapitalismen har många sätt att splittra klassen på och skapa ökad hets och stress i arbetet.

Självklart måste också frågor som t ex barntillsynen och kampen mot den sexuella exploateringen tas upp även på arbetsplatserna. Vi måste bekämpa uppdelningen i ”kampen i produktionen” och ”kvinnokampen”. Samtliga de frågor vi tagit upp är *klassfrågor*. De måste drivas i produktionen, i bostadsområdena, i fackföreningarna, på skolor och universitet. Och de måste drivas gemensamt av arbetarklassens män och kvinnor och av alla som kämpar mot det kapitalistiska samhället! Som kommunister måste en av våra viktigaste uppgifter vara att medvetandegöra hela arbetarklassen och alla de kvinnor *och* män, unga och gamla som kan dras med i kampen för arbetarklassens intressen. Vi måste medvetandegöra dessa grupper om alla klassfrågor. Det socialistiska samhället kan varken byggas på enbart män eller enbart kvinnor. Det är arbetar*klassen*, som skall bygga det nya samhället, ett samhälle som inte bara har en planekonomi och där alla har rätt till arbete och dräglig levnadsstandard utan där den proletära demokratin är levande, där alla har dragits in i förvaltandet av staten och där människor ges utrymme för att utvecklas intellektuellt och politiskt och också värderas efter andra kriterier än i detta tjyvsamhälle.

Vi måste också bekämpa den kapitalistiska ideologin

Kapitalismen är ett system som gynnar ett fåtal i samhället. Trots detta accepteras det fortfarande av de flesta. De accepterar passivt, de gör inte uppror. De uthärdar.

Det är den borgerliga ideologin som kedjar fast människorna i passivitet. Det är denna ideologi, detta sätt att se samhället och sin egen roll, som konserverar utsugarsamhället. Denna ideologi förmedlas genom skolan, familjen, pressen, kulturen etc.

Arbetarna uppfostras i en anda av konkurrens istället för kollektivism och solidaritet. De uppfostras till foglighet, lydighet och accepterande av det nuvarande samhället istället för till självständigt tänkande och handlingskraft. De lär sig förneka sina egna känslor och den egna personligheten, de lär sig lyda sina sociala roller och blir kuggar i samhällsmaskineriet i stället

för maskinens herrar! Klassamhället skapar mans- och fadersrollen – stark, sträng, initiativrik – och modersrollen – ljuv, passiv, tröstande.

Familjen

Den borgerliga familjen är en plantskola för ”goda” samhällsmedborgare. Där stukas barnens självständighet och där inpräglas respekt för övermakten i form av föräldrarnas makt – framför allt då faderns.

Den borgerliga familjen är också kvinnans fängelse, den innebär ett hårt och träget arbete samtidigt som den inte kan ge stimulans för vidare mänsklig och politisk utveckling.

Dagens familj är delvis på väg att upplösas genom att bägge makarna ofta arbetar och genom att allt fler av familjens traditionella funktioner blir överförda till stat och kommun. Detta gör familjen till ett dåligt fungerande mellanting, den är varken en samlevnadsform som förmår utveckla de mänskliga relationerna eller en effektiv indoktrineringsmaskin.

Under kapitalismen har vi ingen möjlighet att skapa en verklig ersättning för den traditionella familjen, men vi måste visa på hur dåligt den fungerar och att den mist sin funktion! Och vi måste kämpa för en KOLLEKTIVISERING AV BARNTILLSYNEN OCH HUSHÅLLS-ARBETET, en kollektivisering som måste innebära att både män och kvinnor deltar i dessa aktiviteter.

Sexualiteten

Sexualiteten är en av människans glädjeämnen. Men under kapitalismen unnas inte ens arbetarklassen denna glädje. Sexualiteten deformeras och brutaliseras. Porrindustrins förnedrande kvinnobild och novelltidningarnas trånande drömmar är uttryck för hämningarna, förvrängningarna och rädslan, som präglar detta samhälle.

Den deformerade sexualiteten under kapitalismen måste brytas och ersättas av en fri och utvecklad sexualitet. Vi måste kämpa mot den passivitet och undergivenhet som kvinnan är hänvisad till. Vi måste kämpa MOT DEN SEXUELLA EXPLOATERINGEN och utnyttjandet av människokroppen i porrindustrier, i reklam och i massmedia.

Ett led i kampen för att bekämpa det deformerade sexuallivet är att kämpa för RÄTTEN TILL ABORTER OCH FÖR FRIA OCH OFARLIGA PREVENTIVMEDEL FÖR MÄN OCH KVINNOR. Arbetarklassen, såväl dess män som kvinnor, måste ges tid att utveckla en mänsklig gemenskap och mer intima relationer med andra människor. Arbetstiden måste förkortas och arbetsvillkoren förändras för att de arbetande männen och kvinnorna skall orka med ett liv vid sidan av arbetsdagen.

Vi tror inte att vi kan skapa fria människor under kapitalismen. Men det hindrar oss inte från att ta upp kampen mot alla konkreta missförhållanden som hämmar människornas utveckling. I den kommunistiska organisationen och i kampen mot detta utsugarsamhälle börjar den kommunistiska människan att utvecklas, men denna utveckling kan fullbordas först när de materiella betingelserna förändrats. Kampen mot den borgerliga ideologin, mot den sexuella exploateringen etc. innebär i mångt och mycket att avslöja hur dagens samhälle fungerar. Och det är i dagens strider, i kampen, som solidaritet och gemenskap kan utvecklas: något som pekar fram mot ett annat samhälle!

KAMP FÖR SOCIALISMEN OCH HELA MÄNSKLIGHETENS BEFRIELSE!